

Nærbulletin & Miljø

Feige hvalforskere

Side 3

«Rotta» som spiser for milliarder

Side 5

Spesial- avfall til Sverige?

Side 6

Stormakter vil dumpe atomutbåter

Side 6

Kongressen mot prøve- sprengninger

Side 7

Kommersiell hvalforskning

– Norsk sjøpattedyrforskning er kun rettet mot å skaffe kunnskap av kommersiell interesse. Forskningen preges av en sofistikert blanding av politikk og forskning, sier forsker Dag Vongraven.

RAGNHILD SVED

Dag Vongraven er selv hvalforsker, men i motsetning til øvrig norsk hvalforskning går hans prosjekt på forskning på levende dyr, spekkhogger.

Vongraven er oppgitt over den debatten som nå går i mediene.

– Vi møter en vegg av lik-som-kunnskaper. Mange har lært seg fine ord, som økologisk balanse, uten å ha begrep om hva de betyr. Hvalfangere, professorer og ministre kan hevde at man må skyte hval fordi de ellers ville sulte ihjel, eller fordi den spiser så mye fisk. Skulle man konsekvent følge denne argumentasjonen måtte man også skyte sjøfugl, som tilsammen spiser store mengder fisk. Dessuten måtte man skyte landdyr, for mange dyr sulter en eller annen gang i løpet av året. Forenklete slutninger og absurde argumenter går dessverre hjem hos mange.

– Hvalfangerne har bidratt til forskningen gjennom deltakelse i hvaltellingene og forskningsfangsten, og gjennom dette fått forskningens stemme. De har lett tilgang til mediene, og de siste årene er det inngått en slags allianse mellom hvalfangere og forskere. Debatten er blitt en eneste suppe, sier Vongraven.

Vongraven understreker at han selv ikke er imot hvalfangst hvis det er grunnlag for det.

– Jeg oppfatter hvalene som intelligente og fascinerende dyr, og det gjør at jeg er ekstra skeptisk, men jeg er ikke mot fangst av den grunn, sier han.

Savner motforestillinger

Vongraven reagerer på de argumentene som nå føres fram fra fangstforsvarernes side, og mangelen på motforestillinger til «vedtatte» sannheter.

– For eksempel er det ingen som stiller spørsmål ved bestandsberegningene. Men det er klart at usikkerheten er stor, selv om IWCs vitenskapskomité omsider har godkjent beregningene. I verste fall kan det laveste anslaget være riktig. I så fall vil mangelen på kunnskap om andre biologiske forhold, samt ulovlig fangst, være utslagsgivende. Metoden for bestandsberegninger er slik at man må bygge på mange antagelser. Man vet for eksempel lite om dødeligheten blant ungene. Modellen fungerer ganske bra på land, men brukt på dyr som lever i havet gir den stor usikkerhet.

Næringsforskning

Vongraven er også kritisk til næringskoblingen ved sjøpattedyrforskningen i Norge.

– Forskningen har vært kommersielt rettet fra starten av, og dette gjennomsyrrer hele sjøpattedyrprogrammet. Dyrets biologi har man ikke vært interessert i, bare i hvor mange det er og hva det spiser. Mens nes-

ten all hvalforskning i USA og Canada dreier seg om økologisk forskning på levende dyr, er tilsvarende andel forskning på døde dyr i Norge, sier han.

Vongraven er en av de meget få nordmann som forsker på levende hval. Bestanden av spekkhogger utenfor Mørekysten og miljøet med spermhval og spekkhogger i Lofoten er unikt og tiltrekker seg forskere fra hele verden, men ikke norske forskere, sier han. – Hadde disse bestandene vært i USA eller Canada ville hundrevis av forskere vært i gang med å studere dem, sier han.

Kontroll

Spørsmålet om kontroll på fangstskutene er Vongraven også opptatt av. Han var selv kontrollør på «Ulla» i 1986, og er den eneste kontrollør som noen gang har rapport om uregelmessigheter under hvalfangst. «Ulla» ble rapportert for å ha skutt fire hvaler mer enn kvoten tillot og å ha brukt kaldharpun, noe som er lovstridig.

– I 1986 var 55 båter med på fangsten, men bare åtte hadde kontrollør ombord. Nå blir det spennende å se hvordan kontrollen skal utføres når den kommersielle fangsten tas opp igjen neste år. Vi vet at det har skjedd mye rart når det gjelder hvalfangstkontrollørene, og i lys av det bør det være to kontrollører på hver båt, mener Vongraven.

Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grünerløkka Telefon: (02) 71 55 20
0505 Oslo 5 Telefax: (02) 71 56 40
Bankgiro: 1720.05.00717 Annonser: (02) 11 61 90
Postgiro: 5 09 46 02 Produksjon:
Ansv. red.: Gunnar Bolstad GPG Sats & Trykk as, Oslo

Rattus norvegicus og glassperlespillet

Etter hvert som hvaldebatten ruller videre, synes det mer og mer maktpåliggende å fange hval. Den glupske rotta – var det Rattus norvegicus? – som herjer norskekysten, spiser for milliarder, truer næringer og for alt vi vet renner oljeplattformer i senk, må stoppes.

Samtidig legger våre myndigheter (les Thorvald) plutselig for dagen en rørende omsorg for andre og sjeldnere hvalarter – blåhvalen, for eksempel. Arter som Norge har delvis har et direkte ansvar for å ha nesten utryddet. Lite eller ingenting er brukt til forskning på disse artene. De kan godt dø ut uten at Norge vet om det, men de har ikke vært interessante før nå i hvaldebattens hete. Regjeringen har behov for øke sin popularitet i Nord-Norge, men det må ikke koste stort. Glassperler er vakre og billige, la dem skyte noen vågehval. Det er ikke bare i USA at hvalen har en stor og irrasjonell verdi. I mange miljøer i Nord-Norge står hvalen for retten til å bruke lokale ressurser, en rett som i flere tilfeller er fratt dem av sentrale makter i Oslo og verden. Reelt sett kan vågehvalfangst aldri gi næringsgrunnlag for store deler av befolkningen i nord. Men selvråderett smaker minst like godt som brød, det går bare ikke an å leve av den i lengden.

Hvis regjeringen virkelig vil gi et håndslag til vår nordligste landsdel, bør kystfiskerne få tilbake fiskefeltene på bekostning av industritrålerne. Det vil gi en mer forsvarlig beskatning av fiskebestandene og et varig næringsgrunnlag. Nord-Norge bør forlange å få arvesølvet sitt tilbake, istedet for å takke for glassperler.

Vi må beskatte alle ledd i næringskjeden, heter det. At vågehvalfangsten er økologisk riktig, fordi bestanden tåler beskatning, er en annen gjenganger. I beste fall er den ikke økologisk skadelig. Argumentet om at vågehvalen forsyner seg for grådig av fisken, på bekostning av blåhvalen, åpner for et miljøvern der menneskene skal drepe en art for å bevare en annen. Det gir virkelig innhold til begrepet økofascisme.

Nå har Norge heller aldri beskattet alle fiskearter i næringskjeden, bare de som er kommersielt interessante. Man har heller ikke gått løs på fuglefellene langs kysten, selv om sjøfuglen spiser mye fisk.

Virkelig farlig er det om denne tankegangen – som bunner i en tro på at naturen kan styres som en maskin, bare man justerer alle tannhjulene – får bre seg. Fortsetter debatten i disse baner, bør økofilosof Arne Næss klatre ned fra Hallingskarvet og ta sine landsmenn i skole.

Gjernik/Sved

Alternativ til klorin kommer

Denofa og Lilleborg lanserer i august et miljøvennlig alternativ til klorin. Det nye bleke- og desinfeksjonsmidlet er basert på hydrogenperoksyd, som ikke skader miljøet.

RAGNHILD SVED

– Dette er et veldig framskritt. Jeg tror miljøbevegelsen har en god del av æren for at dette produktet nå kommer på markedet, sier Helene Bank i Naturvernforbundet.

– Både Denofa og andre burde nå fjerne klorholdige blekemidler fra markedet, men jeg har også forståelse for at Denofa først vil se hvordan forbrukerne mottar dette produktet, sier hun.

Vel halvparten av husholdningene bruker klorin, men mange gjør det med dårlig samvittighet. Selv om antall husholdninger som bruker klorin har vært nokså konstant de siste årene, er redusert med 10–15 prosent de siste par årene.

– Mange føler at de trenger et middel som bleker og desinfiserer, men at de ikke har hatt et godt nok alternativ som er lett og sikkert å bruke. Vi vet at Denofa står for god kvalitet, selv om vi ikke alltid synes de er gode nok på miljøsidene, sier Bank.

Det nye midlet, Domestos Fresh, krever at forbrukerne legger om på enkelte vaner. Riktig dosering er viktig. Til bleking må dette midlet brukes i varmt vann. Det trenger lengre tid enn klorin for å være effektivt, og bør derfor få virke over natta, enten det brukes til bleking eller til å desinfisere sluk og toalett.

Naturvernforbundet kommer nå til å jobbe for at det nye midlet skal bli å få kjøpt i alle dagligvarebutikker.

Dolket i ryggen

Med stor sans for overskrifter og journalistiske poenger setter en journalist i forrige nummer av N&M Bulletin et stort spørsmålstegn ved påliteligheten til en undersøkelse MMI har gjennomført for Aksjon Nærmiljø og Trafikk (ANT). At den utspurte MMI-ansatte ikke hadde kjennskap til undersøkelsen og ga uttrykk for generelle betraktninger uten i det hele tatt å vite at hun ble intervjuet, beviser til fulle at journalisten har forstått hvilke muligheter journalistikken gir i jakten på de helt store poenger.

At den gode overskriften og de journalistiske poengene faller helt i tråd med synspunktene til Norges Automobilforbund (NAF) og samferdelsminiøster Opseth, burde vel ført til at re-

daksjonens miljøbjeller begynne å klinge.

I artikkelen blir det hevdet at folk sier de er mer miljøvennlige enn de er i praksis. Men kritikken bommer grovt på denne meningsmålingen. Her har vi ikke spurt om hva folk selv vil gjøre, vi har spurt dem om hva planleggere og politikere bør gjøre. Og svaret er entydig at de skal satse på å legge tilrette for sykkel og kollektivtrafikk, framfor tilrettelegging for privatbilen.

ANT mener folket fortjener all mulig støtte for å oppnå en miljøvennlig transportpolitikk, og så vidt vi vet er redaksjonen i N&M Bulletin enig med oss i det.

Tore Berge, Aksjon Nærmiljø og Trafikk

– Norske hvalforskere er feige

– Jeg har aldri vært i et land der medier og forskere er mer lojale overfor næringskreftene og det politiske maktapparatet enn Norge, sier Bo Landin, svensk miljøjournalist og biolog, i en kommentar til den norske hvaldebatten.

ANDERS GJESVIK

Bo Landin er internasjonalt kjent for sine dokumentarfilmer og bøker. I Norge er han kanskje mest kjent for å ha laget filmen om norsk selfangst sammen med selfangstinspektør Odd Lindberg. Norsk selfangere har reist krav mot Landin og Sveriges Televisjon om en erstatning på 2,5 millioner kroner på grunn av filmen. Saken er ikke avgjort.

Norske journalister har flokket seg nesten uten unntak rundt myndigheter og næringslivet både i Lindberg-saken og vågehvalfangsten. Aviser og Tromsø ble nylig dømt for å ha bragt kritiske kommentarer til selfangsten.

– Ytringsfriheten er allerede svært begrenset i Norge. Journalistene skal være forsiktige med å huke seg ned for å unngå taket. Da blir det stadig lavere, sier Landin.

Må delta i debatten

Landin har også utgitt to bøker på norsk. Den ene handler om Barentshavet, og tar blant annet opp hvalens rolle. Han har fulgt den norske hvaldebatten, og er ikke imponert over hverken forskere eller politikere.

– Norske forskere er feigere enn i noe annet land jeg kjenner. De overlater fullstendig til politikerne å trekke konklusjonene av et komplisert vitenskapelig materiale. Forskerne burde gå ut i samfunnsdebatten og si: min konklusjon av forskningen er, sier Landin.

Landin mener at norske biologer og økologiske forskere med full kraft må tilbakevise hvalfangsternes, fiskeindustriens og politikernes påstand om at hval og sel «spiser opp fisken i havet».

– De framstiller dem nærmest som skadedyr. En slik påstand er blottet for vitenskapelig grunnlag.

Landin stiller også et spørsmålstegn ved hvalforskernes upartiskhet, ettersom de også lever av hvalfangsten. Forskningen drives på grunn av fangsten.

– Dessuten har ledende forskere rent økonomiske interesser i hvalindustrien, blant annet ved å eie et patent på harpunteknologi. Det er åpenbart at slike forskere kan finne på hvilke som helst «vitenskapelige» argumenter for at fangsten skal fortsette.

Uten troverdighet

Landin er ikke prinsipiell motstander av verken hval- eller selfangst, og mener at mennesket må kunne høste av naturens overskudd. Men han mener at norske myndigheter stirrer seg blinde på en side i debatten, de er bare opptatt av den næringsmessige siden av saken. De overser både den politiske og moralske dimensjonen.

– Det følelsesmessig engasjementet for hvalen er respektabelt. Holdningene i opinionen har alltid skiftet, men de er en realitet også i vår tid.

Høy pris

Han mener at den politiske prisen for vågehvalfangsten er meningsløst høy, ettersom Norges internasjonale anseelse vil falle drastisk.

– Det norske kravet om å innordne seg internasjonale miljøavtaler mister all troverdighet. Nå kan USA si at vi blåser i hva resten av verden sier, det er jo det Norge gjør.

Landin mener at norske politikere burde vise sitt engasjement for kystbefolkningen i Nord-Norge på en helt annen måte.

– De burde ha stengt Barentshavet for trålere for ti år siden, og satset på kystfiske. Det ville gitt et næringsgrunnlag for landsdelen, det gjør ikke hvalfangsten, sier Bo Landin.

Fritt fram for Greenpeace

Forsvaret hevder at Kystvakten har anledning til å gripe inn hvis Greenpeace-skipet hindrer vågehvalfangsten. Geir Ulfstein ved Institutt for offentlig rett sier at denne anledningen er begrenset. – Noen av fangstfeltene strekker seg utenfor norsk område, og her kan ikke Kystvakten operere, sier Ulfstein.

ANDERS GJESVIK

Forvaret har ved flere anledninger gått ut i media og sagt at Kystvakten vil gripe inn hvis Greenpeace-skipet Solo hindrer vågehvalfangsten i Barentshavet. Fangsten foregår på fem felt: vest for Spitsbergen, rundt Bjørnøya, nord for Kola, langs Finnmarkskysten og Lofoten/Vesterålen. Det er sjøoperasjonssenteret ved Forsvarskommando Nord-Norge som leder Kystvaktsskipene som skal beskytte hvalfangstfartøyene.

– Vi kan beskytte hvalfangstbåtene i alle de fem feltene. Vi vil ikke opplyse hvordan vi tolker Kystvaktens rettigheter i områdene, og hvilke reaksjonsformer som er aktuelle. Disse betraktningene og tolkningene er graderte, sier kapteinløytnant Jan Ole Finseth.

Begrensninger

N&M Bulletin har forelagt kartene over fangstfeltene for Institutt for offentlig rett ved Universitetet i Oslo.

– Feltet nord for Kola strekker seg opp til Novaja Semlja.

Her har ikke den norske Kystvakten noen adgang til å reagere hvis Solo hindrer hvalfangsten. Dette er innenfor Russlands 200-milssone. Den østligste delen av feltet rundt Bjørnøya strekker seg muligens inn i internasjonalt farvann. I så fall kan ikke Kystvakten operere her heller, sier førsteamanuensis Geir Ulfstein.

Feltet nord for Kola er det viktigste. Det er der de fleste vågehvalene skal skytes. Bare i sommer skal 41 dyr av den totale kvoten på 110 dyr skytes på dette feltet.

Vern av brunbjørn

Stiftelsen for den europeiske naturarven har i samarbeid med Verdens Naturfond i Østerrike laget et aksjonsprogram for vern av brunbjørnstammen i Sentral-Europa. Programmet omfatter de italienske alper, Slovakia, og Østerrike med grenseområdene mot Slovenia. Det legges opp til at næringsvirksomhet ikke skal forringe bjørnens naturlige leveområder, og det er laget en finansieringsplan for erstatning til jordeiere i berørte områder.

Takk for støtten!

NORGES BONDELAG
OSLO

NO-HA HOLDING A/S
Fornebu 40, Postboks 322, 4033 FORUS, NORWAY

 Gilde
Bøndernes Salgslag

PLM MOSS
GLASS DIVISION

 SKIENS
SÅPEFABRIKK A/S
SÅPER - KJEM. TEKN. ARTIKLER
VASK- OG RENHOLDARTIKLER

TORO

 Triumph
INTERNATIONAL

Hvalfangstkritikere skremt fra å uttale seg

– De fleste som er kritiske til norsk hval- og selfangst er skremt fra å uttale seg. Vi lever i et land hvor kan være straffbart å ha meninger om sjøpattedyrfangst, sier felthologen og forfatteren Viggo Ree.

RAGNHILD SVED

Viggo Ree mener den fellende dommen i Lindberg-saken har fått stor betydning for den norske debatten om sel- og hvalfangst.

– Odd Lindberg ble dømt til en bot på en halv million kroner for å ha kommet med uttalelser som for eksempel pressebudsmannen i Sverige har karakterisert som mer eller mindre rene meningsytringer. En amerikansk forsker som har studert ytringsfriheten i vårt land, beskriver Norge som «et velmenende diktatur». Lindberg er nå nesten fullstendig knekket av det norske makt-samfunnet. Post blir fortsatt åpnet og sjekket, og hans hus blir kanskje solgt på tvangsauksjon.

– Jeg ser i praksis hvordan dette virker på debatten. Selv har jeg en bred kontaktflate i mange biologi- og forskerkretser, og vet at personer som er kritiske til eller imot norsk fangstpolitikk er redde for sine

karrierer, jobb og familieliv. De tør rett og slett ikke å si et ord om disse forholdene, sier Ree.

Hard retorikk

– Næringen og myndighetene kjører på med knallhard retorikk og sikrer seg et forbløffende godt grep om medier og vitenskap. Det gis titalls millioner kroner til forskere som vil arbeide med næringsrettede prosjekter, særlig på de kommersielle artene grønlandssel og vågehval. Alt forskning som skal rettferdiggjøre fortsatte fangsttradisjoner.

Ree forteller at han selv ble truet med injuriersøksmål fra en kjent hvalforsker etter å ha stilt et spørsmål til ham i et debatt-program i radio.

Han er også sterkt kritisk til mediernes rolle. Han mener de gjennom sin taushet om Lindberg-dommen har undergravet sin egen ytringsfrihet. Etter dommen mot avisa Tromsø er dette omsider begynt å gå opp for enkelte pressefolk, sier han.

– Samtidig lager de store oppslag på myndighetenes hetspropaganda om selinvasjoner, selfangst og hvalfangst. Norske myndigheters rovfiske og skakkjorte ressurspolitikk førte blant annet til at store mengder sel og sjøfugl la ut på desperate næringsvandringar eller sultet ihjel. Dette ble kamuflert ved å gi Greenpeace skylden for selinvasjonen på grunn av redusert fangst. Var det også Greenpeace' skyld at hundretusener lomvi omkom av sult i Barentshavet vinteren 86/87, spør han.

– Inntil nå har myndighetenes hets stort sett dreid seg om selen. Nå er det vågehvalens herjinger langs kysten det dreier seg om. Utenriksministeren har til og med kalt vågehvalen havets rotte.

– De alvorlige anliggender som manglende ytringsfrihet og pressens lojalitet mot næringskreftene og det politiske maktapparatet, vil ganske sikkert også bli tiet ihjel av norske medier, sier Ree.

Bryter ikke konvensjoner

Norge har reservert seg mot vern av vågehval i CITES-konvensjonen, men konvensjonen begrenser likevel mulighetene for eksport av hvalkjøtt. Foreløpig er kvotene så små at alt vågehvalkjøttet kan omsettes i det norske markedet.

ANDERS GJESVIK

Norge har undertegnet CITES-konvensjonen som forbyr all handel mellom landene med truede dyrearter. Alle hvalartene står på den strengeste vernelisten, liste 1. Norske myndigheter har reservert seg mot at vågehval, spermhval, sei-hval og finnhval er oppført på liste 1 i konvensjonen. Det betyr at

Norge kan eksportere vågehvalkjøtt, men bare til land som også har reservert seg mot vern av vågehval eller som ikke har undertegnet CITES-konvensjonen. Den norske kvoten er ikke større enn at alt vågehvalkjøttet kan selges i Norge.

Et vedlegg til EØS-avtalen sørger uansett for et minimalt marked for hvalkjøtt i Vest-Europa. Norge og Island kan selge hvalkjøtt til hverandre,

de øvrige EFTA-landene og alle EF-landene har importforbud mot hvalprodukter.

Norge har også undertegnet Bern-konvensjonen, som skal sikre vern av fauna, flora og deres leveområder. Her står vågehvalen på liste 3. Det betyr at partene forplikter seg til å regulere fangsten, slik at bestanden ikke blir truet. Norge tilfredsstiller disse kravene for vågehvalen.

Rotta som spiser for milliarder

– Vågehvalen spiser fisk for milliarder og truer grunnlaget for en hel næring, sier statssekretær Anne Breiby i Næringsdepartementet. Utenriksminister Thorvald Stoltenberg slår fast at vågehvalen – «havets rotte» – «tar fisken fra fiskerne og maten fra hvalsorter som er utsatte».

RAGNHILD SVED

– Det er ikke grunnlag for disse uttalelsene i de data vi har i dag, sier Lars Walløe, leder for sjøpattedyrprogrammet.

– Jeg synes statssekretæren og utenriksministeren får stå for sine egne uttalelser, men jeg ville ikke formulert meg slik. Men det er en mulighet for at det forholder seg slik de sier, og det er en viktig grunn til at vi nå driver forskningsfangst, sier han.

– Politikerne setter ting på spissen, men jeg synes andre, som den britiske fiskeriministeren, har kommet med verre uttalelser. Dette er samme type

uttalelser som politikere i andre land kommer med, sier Walløe.

Hvordan vågehvalen, en bardehval som befinner seg i norske farvann en kort tid av året, kan spise fisk for milliarder, gir statssekretær Anne Breiby, som forøvrig er biolog, ikke svar på i intervjuet med Aftenposten tidligere denne måneden.

Krill og fisk

Norske hvalforskere gjorde på begynnelsen av 50-tallet en del undersøkelser av mageinnholdet hos vågehvalen. Undersøkelsene viste at hvalen den gang hovedsakelig spiste krill, men også sild, lodde og torsk. Walløe mener disse undersø-

kelsene ikke er holdbare i dag, fordi sammensetningen av fiskebestandene i de områdene hvor vågehvalen beiter nå er annerledes. Den gang gjorde man ikke trålundersøkelser, og man vet derfor ikke hva hvalen hadde å velge mellom, sier han.

– Vil det være aktuelt, politisk eller biologisk, å fange så mange hval at det vil ha noen betydning for fiskeriene?

– Dette er har vi ikke godt nok datagrunnlag til å svare på. Men den vågehvalbestanden vi hadde på 1950-tallet hindret ikke at det ble tatt store mengder fisk. Jeg vil tro at vi både kan ha store fiskerier og en stor hvalbestand, sier Walløe.

Uholdbar forskning

Hvalforsker Dag Vongraven er svært kritisk til den forskningfangsten som nå er i gang, og mener den ikke vil gi statistisk holdbare resultater. Fangsten innebærer at det skal fanges 380 vågehval over tre år.

RAGNHILD SVED

– Hensikten med denne fangsten er å undersøke hva hvalen

spiser til ulike tider. Men vågehvalen er en opportunist, det vil si den spiser det den finner. Dermed endrer kosten seg med tid og sted. Det den spiser for

eksempel i Vestfjorden i juli er ikke representativt for hva den spiser ved Jan Mayen i mai. Derfor er ikke antallet dyr stort nok til å gi sikker kunnskap. Denne siden ved prosjektet har fått mye kritikk fra faglig hold, sier Vongraven.

Lars Walløe, som leder Sjøpattedyrprogrammet, mener forsøket vil gi statistisk holdbare resultater.

– Det skal fanges nesten 400 dyr over tre år. Tallet er satt ut fra hensynet til at man skal fange mange nok, men samtidig ikke så mange at det provoserer. Vi har diskutert dette med amerikanske forskere, og jeg tror vi har kommet fram til et rimelig kompromiss.

– Jeg tror vi skal få gode nok data til å lære noe, men resultatene ville blitt bedre med flere dyr. Det vil vi også få når den kommersielle fangsten starter, sier Walløe.

Drektig vågehval

De senere år har opptil 75 prosent av de vågehvalene som fanges vært hunner, og mange drektig, ifølge norsk forskning.

Omlag 40 prosent av de fangede hunnene er kjønnsmodne. Av 138 kjønnsmodne hunner som ble undersøkt i perioden 1943–73 var mer enn 96 prosent drektige. Hvalunger eller hunnhval med diende unge er det forbudt å skyte.

Jakt på drektige pattedyr på land er vanskelig å unngå, sier Peter Johan Schei i Miljøvern-departementet. Elg, hjort og rådyr har jakttid som varer til

etter parringssesongen, og noen av disse dyrene vil ha svært små fostre. Bever kan derimot jakes helt til slutten av april, og fosteret er da langt utviklet, ifølge Schei.

Alle pattedyr er unntatt fra jakt i yngletiden, med unntak av mårhund og mink, som er introduserte arter som ikke er ønsket i norsk fauna.

– Det er vanskelig å drive jakt på pattedyr med lang drektighetstid. Det er viktigere å ta hensyn til perioden når dyrene har diende unger, sier Schei.

Ny trikk

I Manchester er det åpnet en ny trikkelinje, den første i Storbritannia siden 30-årene. Som mange andre europeiske byer la Manchester ned trikkenettet i 50-årene. Nå bruker byen 139 millioner pund på å sette nettet i drift igjen. Trikken opplever en renessanse i Storbritannia. Sheffield og Birmingham har kommet lengst i planleggingen, men førti andre byer vurderer å la trikken innta gatene igjen.

Skjerper lov

Den spanske straffeloven er skjerpet med en strafferamme på fire års fengsel for ledere av forurensende industri og funksjonærer som har gitt tillatelse til slik virksomhet. Jakt eller fiske på vernede arter kan også føre til fengsel i fire år, og eller bøter på opp til 24 millioner pesetas (1,1 millioner kroner).

Fiskeforbud

Det tyske dykkerforbundet VDS går inn for forbud mot undervannsfiske i hele verden. VDS støtter Verdensforbundet for undervannsaktiviteter (CMAS) som bekjemper denne jakten på internasjonalt plan.

Oceaneering A/S

Sunnhordaland
kraftlag

Et felles strålevern

En enstemmig utredningsgruppe anbefaler at Statens atomtilsyn (SAT) og Statens institutt for strålehygiene (SIS) blir slått sammen. Den nye enheten kan være i drift allerede fra årskiftet, og står for en samling av norsk atompolitikk.

ANDERS GJESVIK

I dag er SAT underlagt Olje- og energidepartementet, mens SIS er underlagt Sosialdepartementet. En enstemmig utredningsgruppe anbefaler at SIS og SAT blir slått sammen til en felles institusjon, underlagt Sosialdepartementet. Gruppen har hatt deltakere fra Olje- og energidepartementet, Sosialdepartementet, Helsedirektoratet, SIS og SAT.

I utredningen blir det foreslått at den nye institusjonen skal assistere alle departementene. Dette innebærer en satsning på én sterk faginstans. Hittil har SAT hatt ansvaret for strålekildene, mens SIS har hatt ansvaret for selve strålingen. Denne unaturlige oppdelingen har tidvis ført til et konkurranseforhold mellom SIS og SAT, særlig om den ledende rollen i forbindelse med atomberedskapen. Direktør i SIS, Ole Harbitz, mener at sammenslåingen er svært fornuftig.

– Jeg håper at den nye institusjonen kan tre i kraft 1. januar 1993. Den totale statlige innsatsen på strålevern er liten, og vi blir mer effektive ved å samle ressursene, sier Harbitz.

Den nye institusjonen skal holde til i SIS sine lokaler i Bærum. Utredningsgruppa foreslår at den skal hete «Strålevern» som kortnavn, og «Statens tilsyn med atomsikkerhet og stråling» som fullt navn.

Spesialavfall til Sverige istedet for Hjerkin

En samarbeidsavtale som spesialavfallsselskapet NOAH har inngått, kan bety at mye spesialavfall vil gå direkte til forbrenning i Sverige istedet for til lagring på Hjerkin.

RAGNHILD SVED

Det halvstatlige selskapet NOAH, som er pålagt å bygge opp et behandlingstilbud for spesialavfall, har inngått en samarbeidsavtale med det multinasjonale avfallsselskapet Waste Management International. Dette selskapet har i sin tur gjort en foreløpig avtale om å kjøpe det svenske avfallsselskapet SAKAB. Disse avtalene kan gjøre det aktuelt å sende spesialavfall fra Norge til forbrenning i SAKABS roterovnsanlegg. I så fall kan mengden avfall som trenger midlertidig lagring på Hjerkin bli kraftig redusert, mener Eirik Wormstrand i NORSAS.

NORSAS har ansvaret for innsamlingssystemene for spe-

sialavfall, og bestyrer samtidig Norsk Spesialavfallslager (NoS), som skal etablere og drive Hjerkin-lageret.

Ekstra kostnader

– Ender man opp med en eksport-løsning, er det ingen vits i å lagre avfallet på Hjerkin først. Det vil bare medføre unødvendig transport og unødvendige kostnader, sier Wormstrand.

– Hvis det kommer lite avfall til lageret på Hjerkin, må vi sette opp prisene for levering. Myndighetene krever at regnskapet skal gå i balanse, og settes ikke prisene opp, må andre betale regningen. Det vil i så fall bli staten. Man kan dessuten fort komme inn i en ond sirkel, hvor høyere priser fører til at avfall blir borte. Da har vi ikke

oppnådd det som var hensikten, sier han.

Wormstrand etterlyser en rask avklaring på spørsmålet om avfallseksport til Sverige.

Uenig

Terje Kronen i Miljøverndepartementet mener derimot at NOAHs samarbeid med SAKAB ikke vil få noen konsekvenser for Hjerkin-lageret. Han baserer det på en rapport som NORSAS/NoS la fram i begynnelsen av juli der det heter at lagringsbehovet er uendret.

– I prinsippet skal alt spesialavfall behandles innenfor Norges grenser, og NOAH har plikt til å behandle alle avfallstyper. Men vi kan tenke oss et gjensidig samarbeid med Sverige. Det betyr at Norge også må ta imot avfall fra Sverige. – Prisene for å levere avfall må dessuten tilpasses markedspris, og små mengder innlevert avfall vil ikke automatisk føre til at prisene heves, sier Kronen.

Vil dumpe atomubåter

I løpet av de neste 15-20 årene har stormaktene behov for å kvitte seg med 544 utrangerte atomfartøyer. Storbritannia og Frankrike nekter derfor å underskrive en konvensjon som forbyr slik dumping.

ANDERS GJESVIK

I september skal forhandlingene for den nye OSPARREKONVENSJONEN sluttføres på ministernivå i Paris. OSPARREKONVENSJONEN (OSLO and PARIS REVISED CONVENTION) skal erstatte Oslo- og Paris-konvensjonene. Den første forbyr forurensning av hav fra skip og fly, mens den andre forbyr havforurensning fra land. Konvensjonene omfatter Nordsjøen og det nordøstlige Atlanterhavet. OSPARREKONVENSJONEN skal forbyr alle typer forurensning av disse havområdene, også radioaktiv forurensning.

Storbritannia og England nekter å undertegne OSPARREKONVENSJONEN.

REV så lenge den omfatter et varig forbud mot dumping av radioaktivt materiale. Siden 1983 har det vært et globalt moratorium mot slik dumping, men dette går nå ut. Alle konvensjonslandene, unntatt England og Frankrike, går inn for å erstatte moratoriet med et varig forbud.

Storbritannia hevder at dumping av radioaktivt avfall i havet ikke skader miljøet. Samtidig hevder britene at de ikke har noen planer om dumping, men at de vil holde muligheten åpen for å bli kvitt utrangerte atomubåter og deler fra atomkraftverk.

En britisk studie fra 1982 viste at atommaktene Storbritan-

nia, USA, daværende Sovjetunionen, Frankrike og Kina vil måtte kvitte seg med 544 atomdrevne fartøyer i løpet av 25-30 år. Den britiske forsvarskomiteen slo for tre år siden fast at marinen må kassere åtte-ti atomubåter innen 2005, og foreslo dumping i havet som en løsning på problemet. Komiteen mente at daværende Sovjetunionen ville ha behov for å dumpe rundt 54 atomdrevne fartøyer i 90-årene.

Årlig vil atomubåter som dumpes stå for nesten 20 ganger mer radioaktivitet enn den totale mengden radioaktivt avfall som ble dumpet i Atlanterhavet før det midlertidige forbudet ble innført.

Flertall i Kongressen for stans i prøvesprengninger

Det er flertall i Kongressen i USA for et forslag om en ettårig stans i prøvesprengningene. President Bush har truet med å nedlegge veto hvis forslaget blir vedtatt.

ANDERS GJESVIK

Et forslag om en ettårig stans i atomprøvesprengningene er allerede vedtatt i Representantenes hus med overveldende flertall, 237 mot 167 representanter. Med det første skal forslaget behandles i Senatet. Her har 52 av 100 senatorer underskrevet et brev som støtter forslaget, som følgelig har flertall, skriver The New York Times.

Hvis forslaget blir vedtatt av Senatet, går det til presidenten for undertegning. President

Bush har truet med å bruke sitt veto i denne saken. I så fall går forslaget tilbake til Kongressen, der det må vedtas med to tredels flertall i begge kammer. Det er svært sjelden at Kongressen på denne måten trosser presidenten.

Seks i året

I et forsøk på å komme motstandere av prøvesprengninger i møte, har Bush-administrasjonen vedtatt at det ikke skal foretas mer enn seks prøvesprengninger årlig i de neste fem årene, og at ikke mer enn

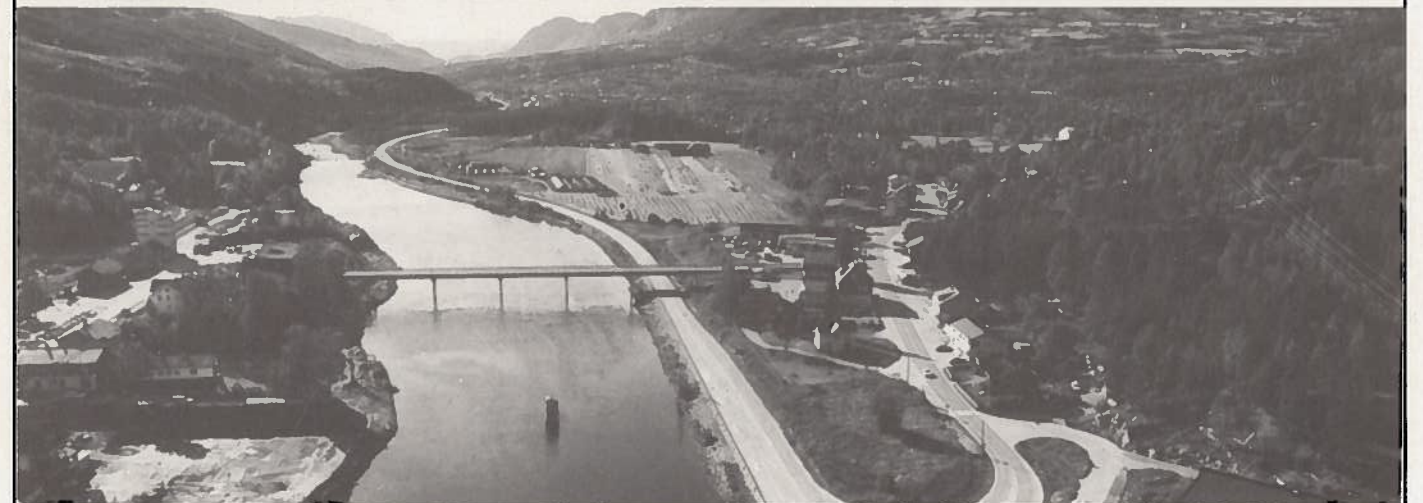
tre sprengninger årlig skal overgå 35 kilotonn. I budsjettåret 1993 var det lagt opp til seks prøvesprengninger, Bush-administrasjonens vedtak bare stadfester bare den aktuelle politikken. Etter den kalde krigens opphør har antall prøvesprengninger i USA falt drastisk. I 1991 ble det gjennomført åtte sprengninger, mens det i 80-årene i snitt ble gjennomført 16 prøvesprengninger årlig. Både Russland og Frankrike har erklært en ettårig stans i prøvesprengningene.

Kjøleskap-konkurranse

En gruppe på 22 elektrisitetsverk i USA tilbyr 30 millioner dollar til den bedriften som kan utvikle og produsere et kjøleskap som ikke inneholder KFK, som bryter ned ozonlaget. Gruppen ledes av California's Pacific Gas & Electric, skriver New Scientist. Et annet krav er at det nye kjøleskapet skal bruke mellom 25 og 50 prosent mindre energi enn dagens modeller.

Amerikanerne eier 125 millioner kjøleskap og fryser, som står for en femtedel av energiforbruket i husholdningene. I Norge finnes det mellom to og tre millioner kjøleskap og fryser, og hvert år slenger vi kasserte kjøleskap på dynga som slipper ut 80 tonn KFK. 30 millioner dollar bør friste noe og enhver til å sette i gang, også norsk næringsliv.

OGSÅ KRAFTUTBYGGERE ER NATURVENNER

Vi gjør mye for å lege sår: landskapspleie, arondering, tilsåing av tipper, terskler, utsetting av settefisk m.m.

FHR

Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering
Boks 2481 Solli, 0202 Oslo 2
Tlf. 02/42 50 50

Visepresident-kandidat med miljøprofil

Bill Clintons visepresidentkandidat, Albert Gore, har lenge markert seg som en sterk politiker på

miljøspørsmål. Det kan bli et fortrinn for Clinton-kampanjen fram til valget i november.

GUNNAR BOLSTAD

Da det på et tidlig tidspunkt ble klart at USA kom til å spille en negativ rolle i de internasjonale klimaforhandlingene, satte europeiske miljøorganisasjoner sin lit til presidentvalget i 1992. Da skulle Albert Gore bli president.

Mange ble skuffet da den miljøbevisste senatoren fra Tennessee i august i fjor erklærte at han likevel ikke ville stille som demokratisk presidentkandidat. På dette tidspunktet scoret George Bush fremdeles skyhøyt på barometeret etter Gulf-krigen, miljøvern sto ikke lenger på den politiske dagsorden, og Gores yngste sønn var nylig blitt alvorlig skadd i en bilulykke.

Dukakis

Før det forrige presidentvalget måtte Gore gi tapt for Massachusetts-guvernøren Michael Dukakis i kampen om demo-

kratisk nominasjon. Gore fortsatte som senator og tok seg tid til å skrive boka «Jorden i balanse» som er blitt trykket i åtte opplag etter at den kom ut i januar i år. Det er et overraskende og oppmuntrende tall i en situasjon der markedet for miljøvern og miljøvennlige presidentkandidater tilsynelatende var borte. Som i Norge, sliter amerikanerne med økonomiske problemer og høy arbeidsledighet.

Fortrinn?

Hittil har ikke miljøvern spilt noen framtrekkende rolle i den amerikanske valgkampen. Gores inntreden på banen kan endre dette bildet, og kan kanskje bli et fortrinn i en valgkamp der tre nokså moderate kandidater kjemper mot hverandre.

Bill Clinton har tidligere uttalt seg om amerikanske målsetninger innenfor klimapolitikken, og vil – dersom han blir president – stabilisere CO₂-ut-

slippene i 2000 på 1990-nivå, med 20–30 prosent reduksjon innen 2005.

I sin introduksjonstale for Gore la Bill Clinton stor vekt på Gores miljøpolitiske holdninger.

– Gore har spurt meg om å hjelpe ham i kampen for miljøet, ikke bare i USA – men for å bevare hele jorden for kommende generasjoner. Sammen vil vi endelig skaffe USA et virkelig miljøpolitisk lederskap, sa Clinton, med klar adresse til George Bush, som profilerte seg forrige gang som «den miljøvennlige presidenten».

Moderasjon

Albert Gores styrke som amerikansk miljøpolitiker er hans moderasjonslinje i de fleste andre saker. Han kan ikke beskyldes for å være en «uansvarlig liberaler» eller ekstrem i noe henseende. Det kan bidra til å gjøre miljøvern salgbart i det konservative USA. Heller

ikke som miljøpolitiker er Gore noen rabiat aktivist, mer på linje med vår hjemlige Kaci – hvilket er mer enn godt nok som en begynnelse for en amerikansk toppolitiker.

Den 44 år gamle Gore har sittet i den amerikanske kongressen siden 1976, først i Representantens Hus, siden 1984 i Senatet. Han har gjennomført flere studiereiser på miljøvernfeltet, både til Antarktis – der han fikk en grundig innføring om ozonproblemene, og til Brasil for å se på regnskogsproblematikken.

Visepresidenten spiller sjelden noen sentral rolle i amerikansk politikk. Al Gore er imidlertid en så markert politiker at han neppe avfinner seg med å sitte som alibi for en dårlig miljøpolitikk.

En meningsmåling fra forrige uke viste at Clinton/Gore hadde en oppslutning på 59 prosent, mens 32 prosent støttet Bush/Quayle.

Navn/bedrift: _____

Adresse: _____

Postnr./sted: _____

JA, jeg vil abonnere på N&M Bulletin

Naturvernforbundets nyhetsbrev N&M Bulletin kommer annenhver uke. Abonnement gjelder for ett år.

Jeg vil abonnere på _____ eksemplar(er) av hvert nummer.

Abonnementstype (sett kryss):

- ☐ Institusjoner/bedrifter kr. 500,-
- ☐ Privatpersoner (ikke-medlemmer) kr. 350,-
- ☐ Privatpersoner (medlemmer) kr. 180,-
- ☐ Jeg vil bli medlem, kr. 200,-

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Adressaten
vil betale
porto.

SVARSENDING

Avtale nr. 109 000/5 Pb.

Grünerløkka postkontor
0505 OSLO 5